

4

2011

Siipirikko

Siipirikko 4 / 2011 38. vsk

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

ISSN 0357-5705

Puheenjohtaja

Hannu Lehtoranta
Eevalantie 6 D 14, 83900 Juuka
puh. 0500 - 186607
hannu.lehtoranta@oyk.fi
<http://www.juuanlintuharrastajat.net>

Varapuheenjohtaja

Toni Nurmi
puh. 0400 987773
tnurmi73@luukku.com

Sihteeri

Tarmo Sotikov
puh. 050 5291539
tarmo.sotikov@gmail.com

Rahastonhoitaja

Janne Leppänen
puh. 050 3390605
janneleppanen@hotmail.com

Muut hallituksen jäsenet (2012)

Hannu Kauhanen
Janne Koskinen
Pirita Latja
Tuula Pirnes

Yhdistyksen kotisivut

<http://www.pkltty.fi/>

Lehden toimitus

Harri Hölttä (vastaava toimittaja)
Lammaskalliokuja 7, 80140 Joensuu
040 - 7229224
holttah@gmail.com

Taitto

Panu Karkiainen
panu@yhdeksan.fi

Tilausasiat

Lehti ilmestyy vuonna 2013 kahtena numerona. Vuoden 2012 numerot kootaan yhdeksi vuosinumeroksi. Jäsenmaksun suuruus v. 2013 on 25 € (opiskelijat 20 €, perhejäsen 5 €). Jäsenmaksu (ei perhejäsen) sisältää lehden. Siipirikon tilausmaksu muille on 25 €. Vanhat irtonumerot 1 €, edellisen vuoden irtonumerot 2 € + postikulut. Siipirikon voi tilata paperisena tai sähköisenä versiona. Vanhat Siipirikon numerot ovat luettavissa sähköisinä yhdistyksen kotisivuilla.

Yhdistyksen tili

OP 577005-2104032 / Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys r.y. Tilille maksetaan jäsenmaksut, maksut irtonumeroista yms. - ilmoita pankkisiirrolla viestinä, mitä olet maksanut. Jäsenmaksua maksettaessa käytä henkilökohtaista viitenumeroasi, joka löytyy osoitetarrasta. Uudet jäsenet ilmoittavat viestissä nimensä ja osoitteensa.

Havaintojen ilmoitus sähköisesti

PKLTY:n jäsenet voivat ilmoittaa havaintojaan BirdLife Suomen Tiira-havaintojärjestelmän kautta osoitteessa <http://www.tiira.fi/>

Painopaikka FRAM, Vaasa 2013

Kannen kuva Valkoposkihanhi, Harri Hölttä

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo ja pääkirjoitus	3
Mahtavia massoja Matsalussa	4
Koitajoen IBA-alueen linnusto vuonna 2012	11
Tilhet lintulautavieraana	26
Pohjois-Karjalan kuukausikisa - lokakuu 2011	27
Pohjois-Karjalan kuukausikisa - maaliskuu 2012	30
Selkälokki on vuoden laji 2013	33

Koskikara. Kuva Hannu Eskonen.

Pääkirjoitus

Siipirikko uudistuu (taas)

PKLTY:n hallitus päätti viime syksynä allekirjoittaneen esityksestä, että Siipirikon ilmestymisaikataulua muutetaan. Vuoden 2013 alusta lähtien Siipirikko kolahtaa postilaatikosta kahdesti vuodessa, aiempien neljän numeron sijasta. Tämän muutoksen tarkoituksena on mm. edistää lehden pysymistä aikataulussa ja helpottaa lehdentekijöiden urakkaa muutenkaan. Vain muutama meitä selvästi suurempi lintuyhdistys Suomessa urakoi enää neljästi vuodessa ilmestyvän jäsenlehden, useimmat muut ovat jo aiemmin siirtyneet 1-2 numeron vuosi-tahtiin.

Samalla hallitus päätti, että vuoden 2012 numerot julkaistaan yhtenä vuosikirjana, joka on tarkoitus saada aikaan myöhemmin tänä vuonna. Tämä, kuten lehden tekeminen ja julkaiseminen jatkossa muutenkin, vaativat kuitenkin vapaaehtoisia, jotka kirjoittavat lehteen juttuja. Suurin tarve tällä hetkellä on havaintokatsausten kirjoittajista. Joten: ilmiäntakaa itsenne! Juuri nyt, paksuimpien hankien aikaan, linnutkaan eivät kirjoitustöitä häiritse, eikä erityiso-saamista tarvita. Vuoden 2013 ensimmäisen Siipirikon, jossa käsitellään lintuvuotta 2012, pitäisi ilmestyä keväällä muuttolintujen saapuessa – mutta tähän tarvitaan vielä lisää aktiivisia jutunkirjoittajia.

Hyvää alkanutta vuotta 2013 toivottaen

Harri Hölttä
Päätoimittaja

Mahtavia massoja Matsalussa

Markku Halonen

Tein Kivivuoren Hannun kanssa retken Länsi-Viron Läänemaalle perjantaista maanantaihin 5.-8.10.2012. Samaan aikaan vietettiin myös kansainvälistä EuroBirdwatch- viikonloppua eri puolilla Eurooppaa.

Tuo varsin nopeatempoinen pidennetyt viikonlopun retki ajoitettiin syysmuuttoa kauan vastustaneen kovan tuulen ja sateen loppumishetkeen. Tuuli tosin heikkeni vain hetkellisesti, mutta se yhdessä aurinkoisemman sään kanssa riitti laukaisemaan massamuuton monella lajilla.

Massojen katselu aloitettiin kuitenkin jo torstaina ollessamme matkalla Helsinkiin. Kouvolan lähellä Iitin Isokylässä oli Suomen siihen asti suurin kertymä lepäileviä valkuposkikihanhia, jotain 200 000 lintua. Lepäilijämassa erottui jo kaukaa kunnioitettavan suurena tummana pellonosana.

Hanhinäytelmää oli tarkkailemassa ehkä 30 kiikarihenkilöä iltapäivän viimeisinä tunteina. Harva heistä jäi kuitenkin katsomaan varsinaista iltalentoa, jossa kaikki hanhet nousivat iltahämärissä siivilleen suunnaten läheiselle Kirkkojärvelle. Näiden hanhien lisäksi kaukana taivaanrannan yllä lensi 40 000 hanhea aivan toiseen suuntaan Sääksjärvelle yöpymään.

Sanoin Hannulle, että tässä oli jo lintua kyllin yhdelle retkelle. Että jos vaikka ei enää nähtäisikään yhtään mitään, niin retki olisi silti jo pelastettu. Tuon hanhien suurkarjan lentonäytökset olivat hyvin vaikuttava näky, ja hanhimassoja- han olimme retkeltä lähteneet hake- maankin.

Helsingin satamassa laivaan menevässä autojonossa koimme retken hermostuttavimman ja jännittävimmän hetken,

kun Hannu etsi tavaroiden joukosta passiaan. Olin ajatuksissani jo ehtinyt hyväksymään, ettei Viroon nyt päästä. Mutta onneksi passi lopulta löytyi apukuskin puoleisesta jalkatilasta.

Viron puolella ajatuksemme oli myös stajijailla mantereen luoteisnurkassa eli Spithamissa lähinnä arktista muuttoa, mutta loppujen lopuksi emme selvinneet sinne asti ollenkaan. Lintuja alkoi näkyä massoittain jo Matsalun seudussa, ja keskitimmekin havainnoinnin kokonaan sinne.

Ensivaikutelmia Virosta

Saavuimme Viroon sateisena ja väkevä-tuulisena perjantaina iltapäivän alussa. Virtsuun menevän päätien varren peloilta erottui mukavasti lintuja, lähemmin tarkasteltuna yhdessäkin kohtaa 1200 kurkea ja yli 4000 hanhea lepäämässä. Kova muuttoa vastustanut tuuli oli pitänyt kurkia aloillaan jo viikon päivät, ja niitä oli kuulemma tavattu Matsalun alueella ennätysmäärin lepäämässä. Suomalainen lintuhotellin setä sanoi jonkun nähneen jopa 7000 linnun yhtenäisen parven.

Lisää kurkiparvia ja muita peltolepäälijöitä alkoikin erottua vähän väliä. Lihulan seudussa pysähdyimme uuden valkoposkiparven kohdalle ja kolmannella pysähdyksellä huomasimme tien vierestä 600 töyhtöhyypän parven. Hyoppien näkeminen näin suuressa määrin tuntui hienolta pitkän tauon jälkeen – olivathan niiden pääjoukot lähteneet Pohjois-Karjalasta jo heinäkuun puolella.

Merikotka on yleinen levähtäjä ja kierteelijä Matsalun alueella, ja nyt niitä näkyi kuusikin lintua yhdeltä seisomalta. Osa kotkista istuskelee aina välillä pelloilla ja rannoilla, ja maassa ollessaan ne saattavat viipyillä aivan muiden lintujen lähel-

lä ja keskellä. Siivilleen noustessaan merikotkan olemus toki säikyttää hanhet ja muut pienemmät linnut loitommas.

Keemun tornilla

Matsalunlahden etelälaidan pelloilla oli esimerkiksi tuhannen kurjen ja 500 hyypän parvet. Muutaman talon omaavassa Matsalun kylässä raakkui sadan linnun parvi seudulla yleisesti pesiviä mustavariksia. Suomessa varsin harvakuksia vanhanaikaisen maatalouskulttuurin lintuja, kiuruja, hemppoja ja tikkejä, lenteli kymmenittäin.

Ihastuttava lehmuskuja johtaa Matsalun kartanolle ja sen villiintyneeseen puistoon, mistä käännytään viereiselle Keemun lintutornille. Tien loppupätkästä aukeavat avarat rantapellot ja Matsalunlahden maisema koko komeudessaan. Tornin juureen on rakennettu luontoturisteja varten avoin taukotupa lahdesta kertovine esittelyineen. Näillä paikoilla kannattaa vieraillla myös toukokuun alkupuolella vuokkojen ja valkoposkien aikaan.

Rautarunkoinen Keemun torni on poikkeuksellisen kovaan merenrantasäähän tehty, ja siinä tarkkaillaan umpinaisesta kopista ikkunoita tarpeen mukaan avaamalla. Ankara tuuli puhalsi edelleen pitkin Matsalunlahtea, mikä vankasta tornista huolimatta vaikeutti lintujen katselua. Sentään kaksi jalohaikaraa ruokaili tornin lähellä.

Kaukoputken avulla laajalta lahdelta voi hyvällä säällä kuitenkin erottua huikeita lintumääriä. Eräänä syksynä kymmenisen vuotta sitten arvioimme lahdella kelluvan noin satatuhatta sorsaa ja nokikanaa, mikä on Suomen oloissa lähes käsittämätön määrä. Sorsia oli nytkin tuhansia, muttei niistä saatu kovan aalokkon takia kunnolla selvää.

Puisen opastustauhu. Kuva Markku Halonen.

Kurkien iltalentö

Keemun lintutornilta lähdettyämme kiertelimme seudun muutamia muita peltopaikkoja huonosta säästä johtuen laihoiin tuloksin. Illaksi ehdimme Matsalunlahden pohjoisreunalle, Keemua vastapäätä olevaan Haeskaan, jossa on myös lintujen suosimia rantaniittyjä sekä iso puinen lintutorni.

Jäimme rannalle odottamaan vuodesta toiseen toistuvaa kurkien iltalentöa ruokailupelloilta kohti läheisiä merenlahtien yöpymispaikkoja. Kurkia alkoikin saapua mukavan kokoisia parvia idän suunnasta lahden reunaa matalalla vastatuuleen seuraten.

Meluisat kurkiparvet lensivät tarkasti metsänreunassa olevan Haeskan kartanon, nykyisen lintuhotellin yli. Ynnäsimme yli 6000 kurkea, ja iltalentö jatkui edelleen hämärissä. Lähes kaikki kurjet tuntuivat laskeutuvan Haeskan lahdelta, kun tavallisesti ne yöpyvät Pui-

sen niemen tyvellä olevalla Pögärin lahdelta.

Rantaniityn 2000 töyhtöhyökkää sekä yöpymislennolla olleet 3000 kottaraista esittivät hienoja yhteislentoja. Ensimmäinen Viron retkipäivä oli onnistunut huonosta säästä huolimatta yli odotusten, ja voimmekin mennä hyvillä lintuhotelliin saunaan ja unta suosivaan huoneeseen majoittumaan.

Pögärin hieno aamuhetki

Lauantai-aamuna olimme jo pimeällä Pögärinlahden rannalla kuuntelemassa merihanhien ja muiden lintujen heräämismekkalaa. Tällä Puisen niemen tyvellä olevalla suojaisalla lintulahdella on aina paljon katsottavaa vesilinnuista pikkulintuihin. Nytkin Hannu huomasi navetan katolta mustaleppälinnun.

Sää oli poutaantunut ja varsin aurinkoinen. Lintuliikennettä oli taivaalla yllättävän paljon. Heikosti luoteistuulisessa

ja kauniissa säässä muutolla meni vähän väliä hanhi- ja sepelkyyhkyparvia. Kyyhkyt seurasivat tiukasti Haapsalun suunnasta tulevaa rantalinjaa etelään. Parissa tunnissa oli muuttanut yli 12 500 kyyhkyä, joka oli Pohjois-Karjalaan verrattuna hienoa muuttoa.

Merihanhia meni useita parvia myös muuttolennessa, ja myöhemmin aamulla niitä vaikutti muuttavan aika paljon etelään kurkien imussa. Liikkeellä oli myös valkoposki-, tundra- ja metsähanhien parvia, niin että valkoposkia koko hanhimäärästä oli suunnilleen puolet. Lisäksi lahden ohitti 45 pikkujoutsenen haukahteleva parvi.

Lahdella lepäili jonkin verran kahlaajia, joista harvinaisinta lienee ollut mahdollisen siperiankurmitsan ääni. Lisäksi rannalla oli kymmeniä kapustarintoja, muutamia suo- ja pulmussirrejä sekä suokukkoja.

Tuhatkunta töyhtöhyppää kyyhötti huomaamattomina rantasomerikossa, mutta ne tekivät kuitenkin aina välillä omintakeisia hassuja lentonäytöksiään. Tässä ilmeisessä pakokäyttäytymisessä parvi nousee yhtenä kiinteänä levynä ilmaan paikalleen viuhtomaan ja laskeutuu sitten aikanaan hajanaisessa muodostelmassa takaisin rannalle.

Puisen tornissa

Siirryimme jatkamaan havainnointia Puisen niemen kärjessä olevalle tarkkailutornille, josta on avarammat maisemat itään Matsalunlahdelle sekä läntisiin suuntiin Väinämerelle. Niemenkärki on syksyisin tunnettu hyvänä, mutta vähän vierailtuna, vaellus- ja maalintujen havainnointipaikkana. Merta viimeiseen asti karttavat linnut kokoontuvat sinne yhteen laajalta alalta, ja siellä voi nähdä paljon Suomesta tulevaa muuttoa.

Pikkulintuja oli mukavasti liikkeellä, sillä tiaisten ja hippiäisten syymuutto ja vaellusaika olivat parhaimmillaan. Tarkkailun päähuomio kohdennettiin kuitenkin itäpuolelle Matsalunlahden ylle, missä oli käynnissä lintujen massasiirtyminen lahden poikki etelän suuntaan. Kello kääntyi sujuvasti iltapäivän puolelle kaukoputkella parvia katsoen ja määriä arvioiden.

Sepelkyyhkymuutto jatkui varhaisaamua vilkkaampana, niitä olisi tosin voinut havaita niemen kärjestä enemmän kuin Pögärlahdella. Kyyhkyjen varsin isoja pallomaisia parvia saapui jatkuvalla syötöllä pohjoisesta ja ne ylittivät Matsalunlahden monesta kohtaa, enimmäkseen Kiidevan niemen kohdalla kohti Saastanaa ja Virtsua. Yhteensä kyyhkyjä meni tarkkailuaikana 85 000, joka oli ajatussissamme huikean hieno päämuutto ja samalla ilmeinen Viron muuttoennätys.

Aamupäivän massalaji oli myös kurki, jolla oli syksyn toinen päämuuttopäivä meneillään. Kurkiparvia alkoi saapua yhdeksän jälkeen varsin sakeasti, ja ne lensivät Puisen niemen tyven poikki ja edelleen Matsalunlahden yli etelään. Koska mahdolliset alueella yöpyneet kurjet olivat siirtyneet mikä minnekin jo heti aamun valjettua, täytyi suurimman osan nyt nähdyistä parvista olla pidemmän matkan muuttajia, ja olihan komea kurkimuutto samaan aikaan käynnissä myös Lounais-Suomessa.

Kurkia summattiin yhteensä 25 000 etelään menijää. Se lienee Viron päivämuuttoennätys yhdeltä paikalta, eikä niin suurta muuttoa ole ilmeisesti nähty Suomessakaan. Isojen lintuja oli liikkeellä muutenkin, sillä aamun aikana muutti vielä 30 000 hanhea, ja saman verran hanhia pyöri Matsalussa paikallisena.

Puisen opastustornissa. Kuva Markku Halonen.

Petolintuja liikkui myös mukavasti, ja niistä erikoisinta oli peräti 15 muuttohaukan ohilento. Sähäkät jalohaukat ilmeisesti seuraavat kyyhkymassojen kannoilla helpon paistin toivossa. Toinen hyvä petolintuhavainto oli nuori muuttava arosuohaukka, jota seulottiin lukuisten sinisuohaukkain joukosta.

Peippolinnuillakin todettiin vielä hyvää menoa, ja aamun aikana niemen kärjen tyveltä merelle suuntasi noin 150 000 lintua. Kun Puisen aamumuuttoon lisätään vielä kaikki muut pikkulinnut, kuten esimerkiksi niemeä pitkin muuttaneet lukuisat kangaskiurut ja nokkavarpuset, oli lintuaamu suorastaan täydellinen.

Jalohaikaroita Haapsalunlahdella

Iltapäivällä vietimme kaksi tuntia Haapsalun kaupungin kupeessa olevassa hyvässä lintutornissa. Korkeasta tornista voi tarkkailla muutttoa ja siitä näkyy linturikkaalle Tagalahdelle. Sorsia oli nä-

kyvissä noin 25 000, joista suurin osa oli tutusti haapanoita. Tornin lähellä oli kuitenkin erinomaisen paljon eli 3000 harmaasorsaa. Pari tuhatta nokikanaa kansoitti tornin edustan ruovikonlaitteita.

Kauempana lahdella kellui 1500 kyyhmyjoutsenta. Niiden lisäksi kaukaa erottui muutakin valkoista, kun kaikkiaan 90 jalohaikaraa kohosi hetkeksi siivilleen lahden keskiosan niemekkeestä. Lajilla oli ollut voimakas esiintyminen Virossa loppukesällä ja lintuja vaikutti olevan edelleen runsaasti. Tavallisempia ja lähistöllä runsaana pesiviä harmaahaikaroita huomattiin vertailun vuoksi vain 25.

Naurulokkeja viuhtoi lahtea pitkin noin 400 lintua ja sepelkyyhkyjäkin muutti vielä myöhäisestä iltapäivästä huolimatta 3000. Myös hanhimuutto oli edelleen käynnissä, eikä se oikeastaan tauonnut hetkeksikään koko Virossa olon aikana.

Illalla katsoimme vielä Haeskan tuulisella tornilla mahdollista kurkien yöpuulle siirtymää, mutta kovan muuttopäivän jäljiltä se oli kuihtunut 1500 linnun lennoksi. Sen sijaan hanhia saapui Matsalunlahdelle yöpymään eilistä runsaammin, niin että niitä näkyi iltalennolla noin 80 000. Kottaraisia viilletti ruovikon yllä 2500 ja lisäksi Haeskan rannoilla oli nyt 5000 töyhtöhyppää.

Käsittämätön kyyhkymuutto

Aamulla olimme jo hämärissä Puisen tornilla, eikä turhaan. Kyyhkyjä läksi yllättäen menemään Matsalun poikki käsittämättömän rajuna hyökynä, niin että pisimmät metsänrajasta taivaalle kipeävät parvipötköt käsittivät yli 10 - 15 000 lintua! Ne nousivat meren päällä nopeasti varsin korkealle, niin että myöhemmässä vaiheessa niitä olisi ollut enää vaikea tavoittaa.

Tämän lisäksi Puisen ja Kiidevan välisen rantametsän yllä kihisi koko ajan 10 000 tälle erikoiselle lähtötasanteelle tullutta uutta kyyhkyä. Myös pallon muotoisia parvia lähti lahden ylle lähempää ja kauempaa. Kyyhkymuutto oli niin rajua, että olimme yhtä aikaa järkyttyneitä ja haltioissamme: onpa Luojalla lintuja.

Aamun ensimmäisen tunnin aikana muutti 135 000 kyyhkyä, ja muutto jatkui vielä tästä eteenkinpäin heikentyneenä. Koko aamupäivän summaksi saatiin 160 800 lintua, mikä on varmasti Viron muuttoennätys.

Aamu oli muutenkin mainio, sillä kurkia nähtiin vielä 10 000, joista tosin kolmannes laskeutui Matsalunlahden etelälaidalle ollen paikallista porukkaa. Hanhia muutti kuitenkin eilistä rajummin, niin että aamun summaksi saatiin sievoiset 180 000 lahden poikki etelään siirtyjää. Kaukoputkella Matsalun ilma-

tilaa selatessa ei pitkään aikaan löytyneenkään parvetonta kohtaa, vaan lintua meni kauan usealla eri tasolla ja etäisyydellä, massiivisesti muuttaen.

Haukkoja muutti aikaisempia aamuja virkeämmin, niin että tornin ohi suihki aivan matalalla sata varpushaukkaa, useimmiten kahden linnun pareina. Ne selvästi seurasivat niemeen saapuvia tiaisia ja muita pikkulintuja ja olivat muuttolennossakin aina valmiina iskemään pikkulinnun kimppuun. Myös hiihrihaukkoja oli näkyvissä koko ajan puolenkymmentä.

Pikkutikkojen meno oli virkeää, ja huomasimme vajavaisella pikkulintujen seurannallakin 20 vaeltajaa. Sekä kottaraisia että räkättirastaita viuhoi tuhatkunta niemeä pitkin merelle. Nokkavarpusia meni useita ja kangaskiuruja useita kymmeniä. Tiaisten ja hippiaisten meno oli kiihtynyt eilisestä, niiden lukumäärä oli jo tuhansissa.

Matsalunlahden rannoilla levähtävien töyhtöhyppien määrää arvioitiin päivän aikana monestakin kohtaa. Pääpaikoista Pögarilla oli 2000, Haeskan suunnalla 6000, lahden perukassa 20 000 ja etelälaidalla jo yhdessä paikassa 4000 lintua. Arvioimme koko lahdella mahdollisesti levähtävien lintujen määräksi jotain 50 000 yksilöä. Poikkeuksellisen voimakas esiintyminen lienee ollut huonon muuttosään ansiota.

Iltapäivän lopun vietimme Keemun tornilla kahden muun suomalaisen lintuharrastajan kanssa. Tarkkailimme lähinnä lahtea pitkin mennyttä hanhi-muuttoa sekä paikallisten hanhien liikkeitä. Yhteensä hanhia näkyi 160 000, puolet paikallisina ja puolet muuttavina. Sepelkyyhkyjä oli edelleen lahden pohjoisreunalla kihisemässä 5000 linnun verran. Kottaraisia oli iltalennolla 2500 ja kurkia löytyi 1500 paikallista. Jalo-

haikaroita seikkaili paikalla kahdeksan ja taivaalta kuului isokirvisen lentoääni...

Hippiäisten aamu

Maanantai-aamuna olimme tutusti Pui-sen tornilla vastaanottamassa uutta kaunista, mutta edelleen melko tuulista aamua. Aamu meni tutun kaavan mukaan, niin että sepelkyyhkyjä muutti vielä 39 300 ja hanhia 92 000. Hanhista osa lienee ollut lahden ruokamaille siirtyviä, vaikkakin kaikki lensivät kohti etelää ja lounasta.

Kurkia ei liikkunut enää juuri yhtään, mutta sen sijaan liikekannalla olivat nyt linnuista pienimmät eli hippiaiset. Niitä oli toki vaeltanut niemeen joka aamu tuhansia, mutta tänä aamuna arvoimme liikenteen kohonneen 10 000 lintuun. Sekalaista tiaisporukkaa vaelsi niemeen ainakin 5000 lintua ja niiden vanavedessä meni myös satakunta pyrstötiaista.

Paluumatkan alkajaisiksi poikkesimme puoliltapäivin vielä Haapsalun tornilla, missä muutti vajaassa kahdessa tunnissa yllättäen esimerkiksi 6700 sepelkyyhkyä, 16 000 hanhea, 300 kurkea ja 70 varpushaukkaa. Lähiruovikon päällä pyrähteli hetkittäin ainakin 20 eloisaa viiksitimalia.

Olimme nähneet kolmen vuorokauden Viron retkellä uskomattoman määrän lintuja, päälajeista yhteensä noin 600 000 hanhea, 315 000 sepelkyyhkyä, 50 000 kurkea, 50 000 vesilintua, 50 000 töyhtöhyppää ja 30 muuttohaukkaa. Totesin Hannulle tämän olleen kaikin puolin elämäni paras linturetki.

Laivamatkalla Tallinnasta Helsinkiin meri oli vihdoin täysin tyyntynyt, ja tuulen odotettiin kääntyvän pikkuhiljaa arktiselle muutolle otollisempaan suun-

taan. Odotukset varsinkin hanhimuuton voimistumiseksi olivat korkealla. Olihan Kaakkois-Suomessa edelleen paikallisena suunnilleen ne samat valkoposkihanhien massat, kuin Viroon mennessämmekin.

Myös tundrahamia oli muuttanut jo usean päivän ajan Kaakkois-Suomen yli ja rajan pintaa pitkin Viroon ja siitä edelleen lounaaseen. Ilmeisesti suurin osa niistä oli vastatuulen pakottamina lentänyt tavallista läntisempää reittiä Matsalun kautta. Tundrahamien varsinainen päämuutto repesi sitten keski-
viikkona ollessamme kotona Pohjois-Karjalassa. Mutta se on jo sitten oma luku sinänsä.

Koitajoen IBA-alueen linnusto vuonna 2012

Margus Ellermaa, Tuomas Kankaanpää,
Kalle Meller ja Jaakko Paju

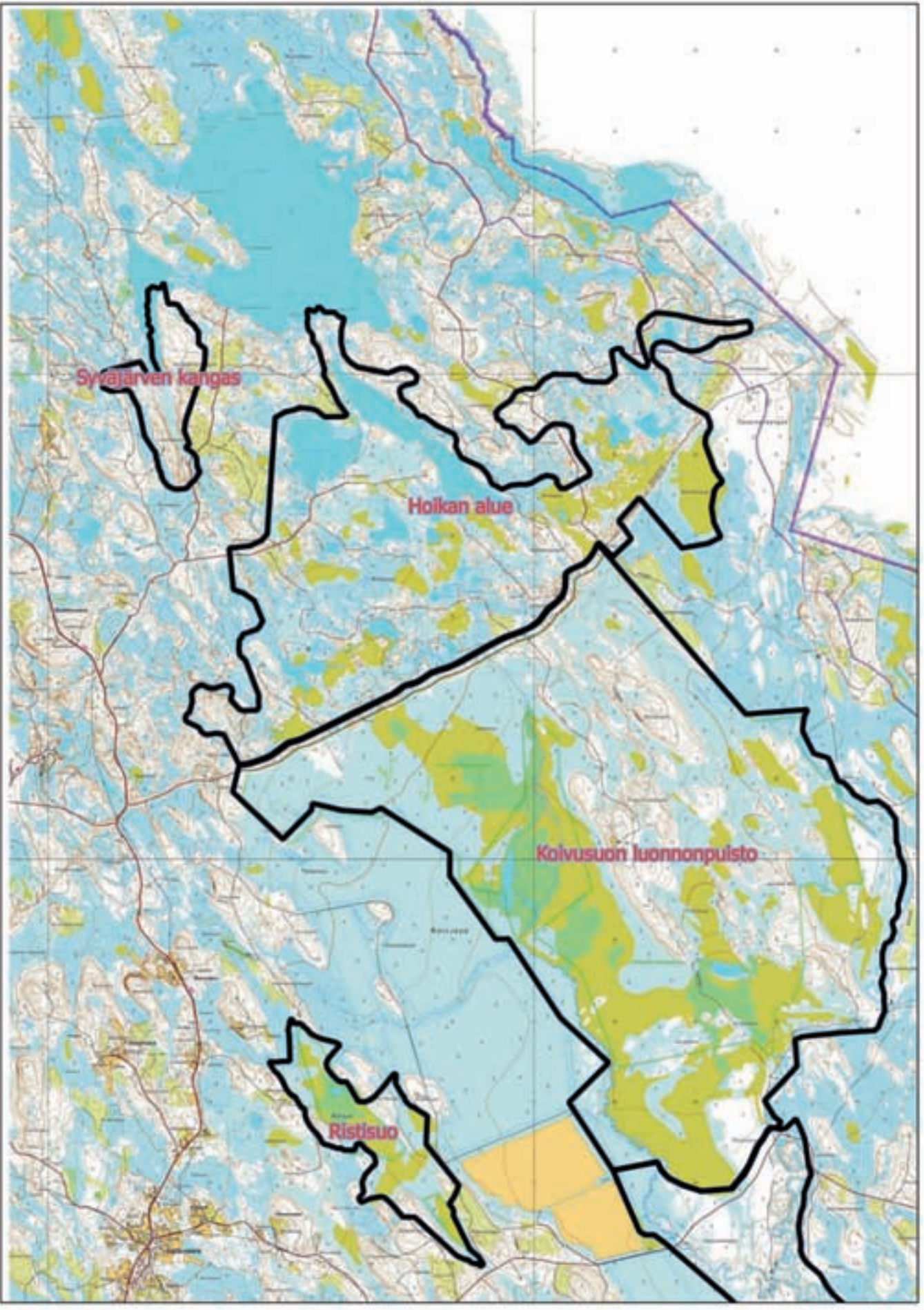

Alkukevästä 2012 tuli pähkällyä jonkin aikaa, mihin eksoottiseen paikkaan sitä menisi ensi kesänä laskemaan lintuja. Toki kotikulmilla Uudellamaalla laskemista oli yllin kyllin, mutta uudet maisemat ja vähän oudompi pesimälajisto veti ajatuksia lievähkösti myös kohti pohjoista. Perinteisen Lapin laskentareissun sijaan päädyttiin pohtimaan hieman lähempiä vaihtoehtoja. Pohjois-Karjala haarukoitui nopeasti ykkösvaihtoehdoksi. Siellä oli kuulemma paikallisyhdistyksellä (Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys, PKLTY), vaikeaa löytää IBA-alueiden kartoittajia. Ajatuksiin palasi myös vuoden 2007 Ruunaan (Lieksassa) laskentojen mieltä lämmittävät kokemukset. Alustavasti oli tarkoitus mennä Patvinsuon kansallispuiston kimppuun, mutta suunnitelma vaihtui nopeasti Koitajoen alueeseen. Sen keskeisen osa-alueen, Koivusuon luonnonpuiston naapurustoon aikoi VAPO rykäistä turvetuotantoalueen, joten oli parasta selvittää naapuruston linnustoa edes vapaaehtois pohjalta.

Hattuvaarasta itään

Tutkimusalueemme käsitti pääosin Koitajokeen rajautuvia soita ja kankaita valtakunnan rajan välittömässä läheisyydessä, Hattuvaaran kylältä itään. Koitajoen alue on kansainvälisesti tärkeä lintualue ja siten osa BirdLife Internationalin maailman laajinta

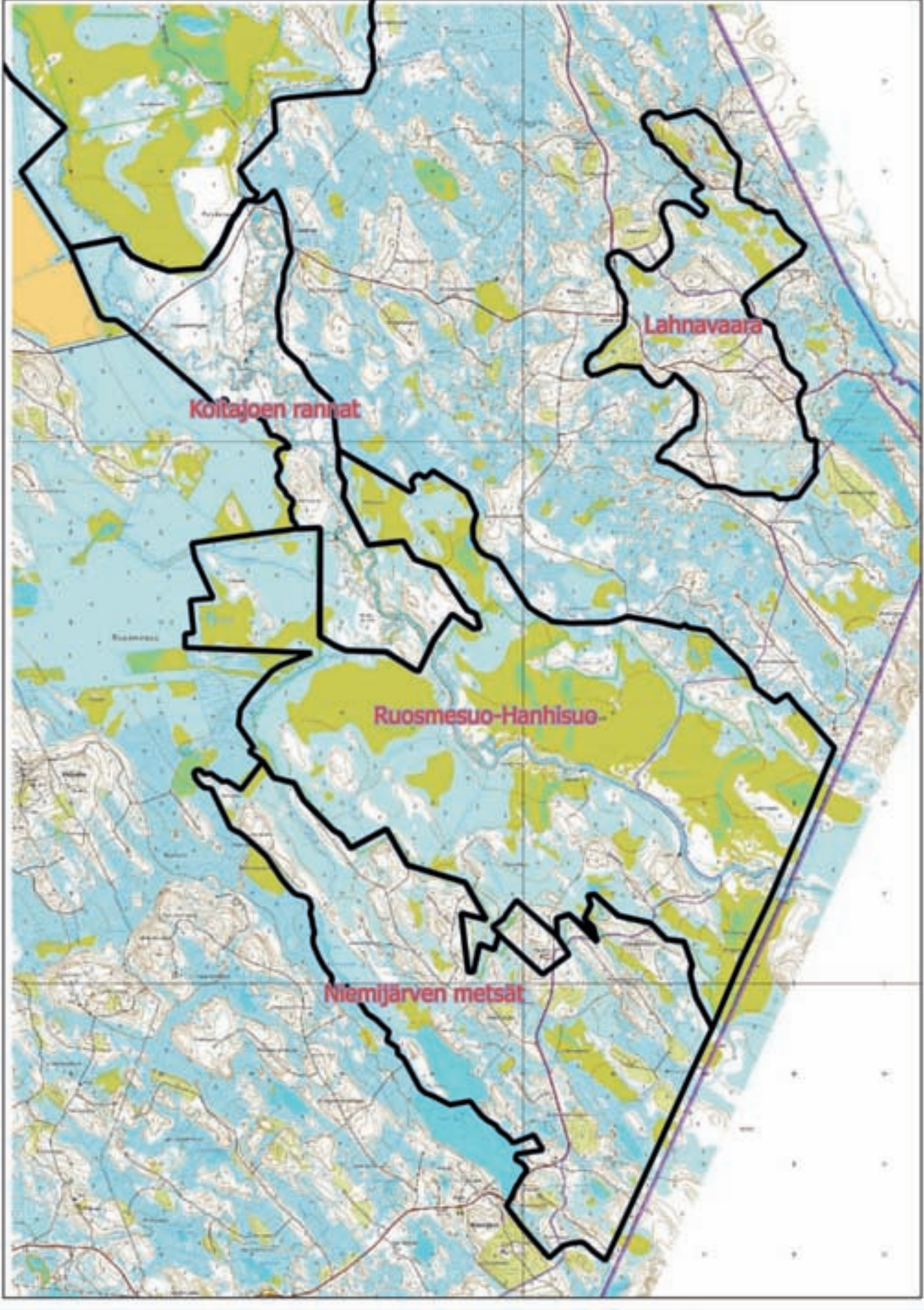

Syväjärven kangas

Hoikan alue

Koivusuon luonnonpuisto

Ristisuo

Koitajoen rannat

Lahnavaaara

Ruosmesuo-Hanhisuo

Niemijärven metsät

biodiversiteetin seurantaverkostoa. Koitajoen alue on jaettu kaiken kaikkiaan yhdeksään osa-alueeseen (kts. jäljempänä) ja on pinta-alaltaan 95 km². Koitajoki meanderoi tällä seudulla komeasti: se on muovailnut korkeita hiekkatörmään käärmemäisesti mutkittelevaksi uomaksi. Sen rannoilla kasvaa pitkälti luonnontilaista kangasmetsää, jonka kolpuuvalikoiman on noteerannut myös tiheä sieppokanta.

Suurimman osan alueesta muodostavat kuitenkin aapa- ja keidassuot. Suot ovat pääosin karuja: rahkaisia ja lyhytkortisia. Luhtaisuutta esiintyy lähinnä Koitajoen sivupurojen varsilla, sekä majavien että Metsähallituksen rakentamien patojenkin ansiosta. Oli helppo todeta kosteikkolintujen keskittymien olevan pääosin näillä vettyneillä luhta-alueilla. Alueella on jonkin verran järviä ja lampia, karuja sellaisia. Järvien, purojen ja itse Koitajoen vesi on voimakkaan humuspitoista.

Lähinnä myötätulessa mentiin

Margus Ellermaa toimi retken kenttäpäällikkönä ja sai etuoikeutettuna käyttää retkikunnan ainoaa tyynyä teltassa nukkumiseen. Lisäksi laskentoihin rekrytoituivat maineikkaat maastojoyrät Tuomas Kankaanpää, Kalle Meller ja Jaakko Paju. Starttasimme Helsingistä 26.5 heti aamusta ja jo illalla jolkotimme Ilomantsin pohjoisosissa, tutkien Syväjärven kankaiden ja Ristisuon linnustoa. Painoimme soilla ja kankailla viikon verran – pitkät aamut ja sään salliessa useimmat illatkin. Sää sattui olemaan kaikkina aamuina poikkeuksellisen otollinen. Sadetta ei saatu kertakaan ja tuulikin oli kumman maltillista meidän rannikkoseutulaisten mielestä. Matkallemme varattu sadevarapäivä jäikin paikan päällä käyttämättä.

Alueen suot olivat pääosin helppokul-

kuisia muutamaa mutaista rimpeä, vetistä laidekorpeaa ja purojen tulvakohtaa lukuun ottamatta. Kulkemisen kanssa ei siis ollut ongelmia. Alueen tiheähkö tieverkosto antoi mukavuudenhaluiselle porukallemme mahdollisuuden välttää vaellustyyppisen laskentareissun ja niinpä teltaillimme laskentakohteiden tievarsilla. Kerran yövyimme autiotuvassa. Selkeäksi vastoinkäymiseksi voisi laskea Kallen sairastumisen reissun puolivälissä. Kalle tervehtyi kuitenkin viimeisen maastopäivän koitoksiin. Tuomaksen hiertävät saappaat oli myös riesa, tosin vain Tuomakselle itselleen. Tuomas myös hukasi kännykän ja minnepä muualle kuin rajavyöhykkeelle. Eikä se myöskään ollut puhelinkentän alueella, joten sitä ei saanut pirisemäänkään löytämisen helpottamiseksi. Vaikka sitä kuinka haettiin, ei vain löytynyt. Mutta kummaa, rajavartiolaitoksella oli (tietysti) vartiokoirien jäljityskoe seuraavana päivänä – laskenta-alueellamme. Yhden hurtan koehan siinä sekosi, kun se kännykkä niin kauheasti sotki perustettua hajujälkeä. Rajavartijat toivat puhelimen henkilökohtaisesti meille autiotuvalle ja tarkistivat samalla liikumislupamme. Melko uskomaton tapaus. Uskomaton tapaus oli myös se, että eräänä päivänä valmistautuessamme ottamaan päiväunet, peruutti teltpaikallemme kolme bussilastillista Ilomantsilaisia koululaisia mm. paistamaan makkaraa. Yllättäne meitä alkoi odottamaton toritilaisuus risoa, joten pakkasimme teltat ja lähdimme muualle nukkumaan.

Sananen menetelmistä

Konseptimme oli laskea yhteensä 10 linjaa (á 6 km) suomalaisella menetelmällä (esim. Väisänen ym. 1998). Linjat oli sijoitettu osa-alueille tasaisesti ja kulkemaan koordinaatiston neliökilometriruudukon reunoja pitkin, jotta eli-

n ympäristöotos olisi mahdollisimman edustava ja samalla mahdollisimman satunnainen. Emme yrittäneet Metsähallituksen takavuosina laskemia linjoja, sillä ne painottuivat kankaille ja luonnonpuiston alueelle. Lisäksi tutkimme kaikki järvet ja lammet sekä kuljimme suurimman osan joki- ja purovarsia suojelullisesti arvokkaiden kosteikkolintujen löytämiseksi. Eikä siinä vielä kaikki. Kuljimme myös ne avosuosuudet, josta linjalaskentareitti ei kulkenut 500 metriä lähempää. Näin varmistimme, että suurin osa vesi-, kahlaaja- ja lokkilinnuista tuli löydettyiksi. Käytännössä siis teimme kertakartoitusta. Kankaita tutkimme satunnaisemmin. Pienimmät osa-alueet (Lahnavaara, Syväjärven kangas, Pampalo, Ristisuo) koetimme kartoittaa kuitenkin kankaita myöten kokonaan. Näillä alueilla osa laskennoista tosin tehtiin iltaisin ja sään koledudenkin vuoksi lintujen löytöteho ei ollut silloin paras mahdollinen.

Ne luontoarvot

Yli puolet IBA-alueesta on perustettu Natura-alueeksi, mm. boreaalisen luonnonmetsänä. Tosin alueen kokonaisvaltaiset hakkuut noin 15 viime vuoden aikana kiinnittävät kyseenalaista huomiota. Ei siis mikään ihme, ettemme löytäneet kuukkeleita. Alue oli vahvaa kuukkelialuetta vielä 20 vuotta sitten. Kangasmetsät ovat säästyneet lähinnä Koivusuon luonnonpuiston alueella, soiden kivennäismaasaarekkeissa ja kapealti Koitajoen varrella. Muualla yli 60 vuotta vanhaa metsää oli tuskin yli 20 % metsäalasta. Myönteinen havainto metsien käsittelyssä oli se, että hakkuita ja nuorta kangasmetsää oli paikoin kulotettu (Metsähallituksen toimesta?). Tuomas iski yhden palaneen pölkyn auton matkustamoon hyönteistutkimustensa tarpeiksi. Seurauksena laskentareissun paluumatkalla autossa oli valtoimenaan sekä selkärangattomia että selkärankaisia jääriä. Metsissä oli

jälkiä myös luonnonpaloista ajalta ennen metsäpalojen sammutuksia.

Yksi alueen silmiinpistävimmistä piirteistä oli kirjosiippojen runsaus luonnonmetsissä. Koitajoen varrella kirjosiippo oli toiseksi runsain lintu peipon jälkeen. Pöntötystä ei alueella ollut, joten luonnonkoloja oli tarjolla runsaasti. Rehevämpiä metsien linnut kuten punakylkirastas olivat seudulla vähissä. Alueen laajin lehto lienee Pirhunvaaran rinteillä, josta IBA-alueen ainoa sinitäinen ja mustapääkerttu löytyivät. Rahkavaltaisilla soilla oli harvakseltaan kapustarintoja ja paikoin tiheästikin pikkukuoveja. Parhaat kahlaajakeskittymät olivat Koivulammen ja Koivupuron luhtaisilla alueilla. Myös erikoisemmat sorsat löytyivät täältä. Tarkempi aluekuvaus ja linnustokatsaus ovat seuraavissa osioissa.

Tutkitut osa-alueet

Ensiksi mainitaan lintualuetietokannan mukainen aluekoodi, sitten nimi ja alueen ala ennen alueen kuvausta.

570186 Pampalo (Sivakkavaara)–63 ha

Alue tutkittiin kokonaan kertakartoituksena. Aluetta hallitsee Sivakkavaaran jyrkkä, reheväkö lounaisrinne. Alueesta osa on avohakattu. Lisäksi alueen keskeinen osa on Katajikonkorpi, nimensä mukaisesti korpea. Vaan kuinka kauan, sillä alue on ojitettu. Katajikonkorven ympärillä ja keskellä olevilla kankailla on muutama pieni laikku vanhempaa metsää.

570319 Ristisuo – 238 ha

Alue tutkittiin kokonaan kertakartoituksena. Avosuot ovat pääosin oligotrofista lyhytkorsinevaa. Kuivahko suo, joskin Ristilammen ympärillä on kosteampaa ja allikkoisempaa. Alueella on lisäksi

laajoja luonnontilaisia rämeitä. Suota ympäröiviä rinteitä peittää etenkin kaakkoisosassa melko luonnontilainen metsä (mm. Salkinhuuhta), muualla ympäröivät metsät ovat melko nuoria. Alueen noin 200 suohehtaarista 90 hehtaaria on suojeltu.

570317 Lahnavaaran alue – 520 ha

Alueesta tutkittiin noin 80 %, ja tästä noin puolet illalla (linnut passiivisia kolean sään vuoksi). Tämä seutu on metsiensä suhteen pienipiirteistä mosaiikkia. Paikoin kumpujen rinteitä peittää komea vanha metsä järeine maapuineen, joka vaihtuu välillä tiheään taimikkoon tai vanhempaan harventamattomaan istutuskuusikkoon. Itse Lahnavaara on varsin hienoa vanhahkoa metsää. Täälläkin on kuitenkin pari muutaman hehtaarin hakkuuaukkoa, jotka kasvoivat noin kolmemetristä koi-vua. Eteläisin kangas, Korkeakangas, on paikoin vanhaa tuoretta mäntykangasta, mutta kuitenkin kuusettumassa palojen puuttuessa. Sen rinteet olivat varsin luonnontilaista kuusikkoa, mutta varsinaista ikimetsää ei ollut – metsätaloutta on ollut täällä kauttaaltaan ilmeisesti vielä 40-50 vuotta sitten. Alueen suot ovat varsin rahkaisia (pääosin tupasvilla- ja kangasrämeitä sekä lyhytkorsinevoja), ilman mainittavia kulju- tai rimpiosuuksia. Alueesta 299 ha (56 %) kuuluu Naturaan. Lintualuerajaukseen kuuluva Naturan ulkopuolinen alue on kankaiden osalta lähes kokonaan hakattua 20 vuoden sisällä, joitain kalliolakia lukuun ottamatta. Edellä mainitut Lahnavaaran avohakkuut (noin 4 ha) sijoituvat myös Natura-alueelle.

570208 Hoikan alue

(luonnonpuiston pohjoispuolen suot ja kankaat) – 1730 ha

Tämä alue tutkittiin suhteellisesti hei-

koimmin, joskin tutkimatta jääneet alueet olivat pääosin rämeitä, hakkuita ja taimikkoja. Tämä alue on vesistöjen, soiden ja kankaiden yhdistelmä. Aluetta leimaavat karut järvet, lukuisat pienet lammet ja niiden synnyttämät luhtaisemmat suoympäristöt. Koidansuo on mukava, rämeen ympäröimä perusneva. Niittysuo ja Kiimasuo ovat edellistä rimpisempiä ja muutenkin vaihtelevampia. Majavat ovat nostaneen vedenkorkeutta Mustapurossa, ja sen läheiset alueet erottuvatkin edukseen. Alueen metsät ovat pääasiassa hyvin nuoria kangas- ja rämetaimikoita, mutta paikoin löytyy pieniä vanhan metsän saarekkeitä. Vesistöt ovat hyvin humuspitoisia ja pääosin varsin syvärintaisia. Kaiken kaikkiaan alueen suot ja metsät olivat karuja tai hyvin karuja, kuten esimerkiksi Kaidansärkänkankaan suojellut karuhkot mäntymetsät.

Metsätalous on ollut täällä erittäin voimaperäistä ja jopa Natura-alueen osuus (388 ha, 22 %) on kankaiden osalta enimmäkseen 20 vuoden sisällä hakattua. Alueesta päätyi aikanaan Natura-lausuntokierrokselle väärä ja liian suppea karttarajaus, jonka takia Natura-alueen (painottuu rajauksen pohjoisosaan) ja Koivusuon luonnonpuiston väliin jäi 1,5 km suojelematonta aluetta. Metsähallituksen alueelle laatima alue-ekologinen suunnitelma oli armoton ja pääosa hakkuista tehtiin vuosina 1998-2003.

570310 Koivusuon luonnonpuisto – 3036 ha

Koivusuon luonnonpuiston nevat ja reittivesistöt tutkittiin varsin kattavasti. Kankaille ja rämeille jäi jossain määrin katveja. Aluetta hallitsee iso neva lännessä ja pikkusoiden ja kankaiden mosaiikki idässä. Näiden jakajana toimii Koivupuro-Alajoki. Koko osa-alue rajautuu idässä Koitajokeen.

Virtavesistöt virtaavat luonnonuomis- saan ja omaavat tulvodynamiikkaa, joskin Koitajoen korkeat hiekkatörmät estävät suurtulvat. Majavat tulvittavat Koivupuroa ja Alajokea. Majavakosteikot ovat lisänneet uutta lahopuuta alueella merkittävästi ja luoneet sorsille ja kahlaajille hyvää elinympäristöä. Itse Koitajoen uoman ympärillä on Natura-alueella mm. hienoa luhtanevaporpea ja vanhaa metsää. Paikka suorastaan tihkuu erämaatunnelmaa. Joen Natura-alueen ulkopuolinen sekä Palokankaan kohdalla kulkeva ranta on metsätaloustalvaista ryteikköä.

Suot ovat rakkavaltaisia lyhytkorsinevoja ja saranevojen osuus on selvästi pienempi. Puustoiset suot olivat pääosin karuja rahka- ja lyhytkorsinevoja. Soistuvia kankaita oli myös yleisesti. Rehevämpiä suotyyppejä oli Koivulammen rannoilla sekä Koivupuron ja Alajoen tulvaluhdilla. Suot olivat vain pieneltä osin huonosti kuljettavaa rimpitai kuljunevaa.

Pirhunvaarojen rinteet olivat tuoreita ja lehtomaisia, pääosin korkeaa kuusikkoa kasvavia. Pirhunvaaran laella oli jopa lehtoja ja vanha metsänvartijatila pelto-tilkun kera. Kelokkoaho ja muut kankaat olivat pääosin karuja ja monin paikoin painanteistaan soistuvia. Kankaiden puusto on paikoin huomattavan vanhaa ja kelojen määrä suuri.

Luonnonpuisto ja sen ulkopuolinen Natura-alue on kaiken kaikkiaan hyvin luonnontilainen kokonaisuus, jota Itä-Suomesta ei tässä mittakaavassa enää juuri löydy. Se on ehdottomasti IBA-alueen arvokkain osa-alue.

570184 Niemijärven metsät – 1140 ha

Alue tutkittiin lähes kokonaan linjalaskentojen ja kartoitusten yhdistelmänä, pääosin aamuisin hyvässä säässä. Alue

on rämeiden, korprien ja kankaiden mosaikki, jota kirjoavat lisäksi muutamat karut rahka- ja lyhytkorsinevat sekä karut lammet.

Alueen rämeet olivat pääosin isovarpu-rämeitä, paitsi Niemijoen varren alueet, jotka olivat koivuvaltaisia ja rehevempiä, ja paikoin majavienkin vuoksi luhtaisia. Rehevämmän oloiset suot löytyivät myös Raiviosaaren ympäriltä ja muutamista korpipainanteista, mm. Eljaksenkankaan länsipuolella oli kaksi lähdetä ja sen yhteydessä rehevää, hienoa korpea. Ojitetut suoalat olivat pääosin tiheää sekapuutaimikkoa. Aktiivisia majavanpesiä oli ainakin Teppananahon pohjoisosien seuduilla jokivarressa sekä Niemilammien eteläpuolella.

Hakkuilta säästyneitä vanhempien metsien pirstaleita olivat mm. Papinkan-kaan pohjoisosa, Juomalammen kaakkoispuoleinen mäntyvaltainen kangas, Syvälammen eteläpuolen mäen pohjoisrinteen kuusikko, Raiviosaari, Niemijärven itärannan alue ja muutama korpipainanne muualla. Muutama muu varttunut tai hakkuukypsä metsä olivat talousmetsämäisiä: ilman lahoppuuta ja järeitä ylispuita.

Alueesta Naturassa on 511 ha (45 %). Naturan ulkopuolinen kangasmaa on hakattu lähes kokonaan 20 vuoden aikana (arviolta 80 %) ja Naturan alueitakin on hakattu jonkin verran, joskaan ei ehkä viiteen vuoteen, pinta-alallisesti ehkä 30-40 % 20 vuoden aikana. Linnustoarvot jäävätkin hieman vaatimattomaksi vanhan metsän lajiston osalta. Alueen sisällä on myös muutama tila ja mökki sekä metsittyviä peltotilkkuja. Alueella on myös Metsäntutkimuslaitoksen koeala.

570348 Syväjärven kangas – 120 ha

Syväjärven kangas tutkittiin kokonaan

kertakartoituksena, iltana-aikaan. Koleahkossa säässä linnut olivat melko passiivisia. Alue on lähes kokonaisuudessaan Naturassa. Kuivat kankaat on hakattu lähes kokonaan 10 vuoden sisällä (noin 10 hehtaaria hakkuuta). Tuorein, 1,5 hehtaarin hakkuu oli Välirinteen kaakkoisosassa. Tuoreet kankaat ja korvet on kuitenkin pääosin säästetty ja ovat muutamien hehtaarien osalta erittäin edustavia. Noin 100 vuotta sitten alueella on ollut merkittävä palo, osin ehkä tämänkin vuoksi alueella on Etelä-Suomen oloissa poikkeuksellisen paljon järeää mäntylahoppuuta ja keloja. Mäntykankaat ovat kuitenkin kuusettumassa. Tuoreet kangasrinteet ja notkot olivat kuusivaltaisia. Myös haapoja löytyi jossain määrin. Etelä-pohjoissuunnan pitkä korpinoitko on aikanaan ojitettu, mutta ojat ovat aika pitkälti umpeutuneet.

570397 Koitajoen rannat – 596 ha

Alue tutkittiin kulkemalla aamuisin Sammalpuron, Ruosmepuron, Alajoen ja Koitajoen varret lähes koko pituudelta. Voimakkaasti meanderoivan Koitajoen hiekkatörmiiä myötäilevät kangasmetsät ovat olleet pitkään luonnontilassa ja kelopuiden määrä on huomattava. Myös Alajoen välittömään läheisyyteen ja etenkin sen mutkiin on jäänyt paikoin komeaa vanhaa metsää. Alajoen ja Koitajoen yhtymäkohdan tuntumasta löytyy paikoin seudun rehevempiä metsiä (lehtomaisia kankaita ja ravinteikkaita korpia). Sammalpuron varsi on kitukasvuista korpea ja rämettä. Ruosmepuron alajuoksu on luhtaisaa Metsähallituksen patohankkeen ansiosta.

570299 Hanhisuo-Ruosmesuo – 2027 ha

Alue tutkittiin aamuisin, nevojen osalta lähes kokonaan kertakartoituksena.

Alue on nevojen ja rämeiden mosaiikki, jota kirjovat kangasmetsäsaarekkeet. Hanhisuo on hieno ja monipuolinen aapasuo. Suon reunassa virtaava Koitajoki ja sen Hanhisuon läpi tunkeutuvat lisähaarat monimuotoistavat sitä entisestään. Välittömästi Hanhisuota ympäröivät ja sen sisällä sijaitsevien saarekkeiden metsät ovat myös kohtalaisen hyvälaatuisia korpi- ja kangasmetsiä. Harvapuiset rämeet peittävät myös laajoja alueita. Siirryttäessä kauemmas Hanhisuosta metsät korvaantuvat nopeasti hakkuuaukeilla ja nuorilla tiheiköillä. Koitajoen länsipuolelle jäävä Ruosmesuo on vain pieneltä osin IBA-rajauksen sisällä, sillä suuri osa suosta on aikoinaan lohkottu turvetuotantoon. Ruosmesuo on luonteeltaan varsin samanlainen kuin Hanhisuo.

Katsaus lajeittain

Tässä osiossa on kerrottu yleisempiä huomioita joistakin havaituista lajeista. Kannanarviot kokonaisuudessaan löyty-

vät taulukosta. 1990-luvun vertailutiedot perustuvat PKLTY:n lintualue tietokantaan. Odotetuista lajeista ei tavattu ollenkaan isokoskeloa, jänkäkurppaa, isolepinkäistä, hiirihaukkaa, maakotkaa, suopöllöä (tai mitään muutakaan pöllöä), käenpiikaa eikä kuukkeliä.

Laulujoutsen – melko vähälukuinen oletettavasti alueen karuuden vuoksi.

Metsähanhi – Suomen eteläisimpiä metsähanhikeskittymiä. Reviireillä oli arviolta 13 paria ja parveutuneita pesimättömiä hanhia oli arviolta 13 yksilöä. Kaikki keskittyivät erittäin selvästi Koivusuon luonnonpuiston alueelle. Esimerkiksi perinteinen metsähanhisuo Hanhi-Ruosmesuo (1990-luvulla kannanarvio 10-50 reviiriä) oli niistä tyhjänä ottamatta lukuun Venäjän rajakaistalla ja Venäjän puolella ollutta kahta reviiriä. (Syys)metsästyksellä lieinee osuutta tälle esiintymiskuvulle.

Tavi – runsain vesilintu 42 reviirillä. Tulvivat purot olivat tavin suosiossa.

Haapana – kolme yksittäistä koirasta eri lammilla.

Jouhisorsa – ainoa reviiri Koivupuron luhdalla. 1990-luvun kannanarviota, 30 reviiriä on vaikea uskoa oikeaksi, vaikka jouhisorsa olikin yleisempi 1990-luvulla. Alueella ei vaikuttaisi olevan aivan näin paljon sopivia vesistöjä.

Lapasorsa – kaksi reviiriä Koivupuron luhdilla.

Telkkä – 18 reviiriä eri lammilla ja reittivesistöillä.

Isokoskelo – ei havaittu, mutta etenkin Koitajoella voisi silti joku yksittäispari olla.

Uivelo – yksi naaras pienellä lammella.

Pyy – kuusikoissa tiheähkö kanta.

Riekko – harvakseltaan puustoisten soiden aukeammilla paikoilla.

Metso – esiintyy käytännössä koko alueella avosoita lukuun ottamatta.

Kuikka – isommilla järvillä yksittäisparreja, yhteensä neljä reviiriä.

Kaakkuri – tavattiin kierteleviä lintuja, joita ei pystytty yhdistämään mihinkään konkreettiseen vesistöön.

Mehiläishaukka – yhdestä kolmeen reviiriä alueella tai sen välittömässä läheisyydessä. Pesimättömiä ei kyetty yhden kerran kartoituksen perusteella erottamaan. Myös hajahavaintoja keskikesältä (PKLTY).

Sinisuohaukka – vanha koiras saalista-

vana Ruosmesuolla.

Ruskosuohaukka – naaraspukuinen lintu Koivulammen lähistöllä, ei ollut ehkä pesimäkantaa.

Kanahaukka – kaksi reviiriä todettiin, josta toisella havaittiin pesän lähellä varoitteleva lintu.

Varpushaukka – kahdesta kolmeen reviiriä. Ainakin kahdessa paikassa naaras pesän lähetyvillä, kolmas havainto koski saalistevaa koirasta ja oli mahdollisesti toisen havaitun naaraan kumppani.

Tuulihaukka – yksi paikallinen naaras havaittiin Koivusuon luonnonpuistossa, pesinnöistä ei viitteitä.

Ampuhaukka – yksi kiertelevä lintu Niemijärven alueella

Nuolihaukka – reviirit Lahnavaaran ja Ristisuon tuntumassa.

Punajalkahaukka – Koivusuon luonnonpuistossa havaittiin peräkkäisinä päivinä ad koiras ja 2-kv naaras, havaintopaikkojen etäisyys oli noin kaksi kilometriä.

Kurki – yllättävän vähälukuinen, havaitsimme lintuja vain viidellä eri reviirillä. Joukkueemme on kolunnut Suomen soita jonkin verran ja näin niukkaa kurkiesiintymää ei tule helpolla muualta mieleen.

Kapustarinta – varmuudella havaitsimme lintuja 31 eri reviirillä ja arviolta 90 % sopivista paikoista tuli tarkistettua. Linjalaskentojen antama kannanarvio 74 (kts. taulukko) on siis varmasti yliarvio.

Töyhtöhyppä – havaitsimme lintuja yhteensä 12 reviirillä.

Jänkäsirriäinen – soiva lintu Koivulam-
mella.

Suokukko – soidinta kahdessa paikassa
Koivulammen ja Koivupuron luhdilla,
yhteensä 27 yksilöä. Lisäksi luonnon-
puiston pohjoisosassa kaksi kiertelevää
naarasta, jotka olivat mahdollisesti Koi-
vupuron soitimelta. Arvioimme revii-
rimääräksi 15.

Taivaanvuohi – lähinnä tulvivien puro-
jen varsilla. Löysimme yhteensä 27 re-
viiriä, yksittäisiä revii-rejä jäi ehkä
löytymättä.

Lehtokurppa – yksi havainto linjalas-
kennassa Lahnavaaralta. Lehtokurppa
on varmasti vähälukuinen alueella, eli
linjalaskentojen antama kannanarvio on
yliarvio. Lajia ei havaittu muualla kohta-
laisesta iltaulkoiluista huolimatta.

Pikkukuovi – yleinen avosoilla, myös
karuimmilla ja pienimmillä harvaksel-
taan. Keskittymät olivat kuitenkin mä-
remmillä osa-alueilla. Varmuudella
havaitimme lintuja 57 eri revii-rillä ja
arviolta 90 % sopivista paikoista tuli tar-
kistettua. Linjalaskentojen antama kan-
nanarvio 92 (kts. taulukko) on siis
varmasti yliarvio.

Kuovi – varmuudella havaitimme lin-
tuja 16 eri revii-rillä. Keskittymä oli Koi-
vusuon luonnonpuistossa.

Valkoviklo – esiintyi harvakseltaan koko
alueella. Varmuudella havaitimme 54
revii-riä.

Metsäviklo – pääosin luhtaisissa korvis-
sa havaittiin yhteensä 14 revii-riä.

Liro – pääosin saravaltaisilla soilla,
etenkin purojen varsilla. Varmuudella
havaitimme lintuja 36 eri revii-rillä.

Rantasipi – harvakseltaan isompien jär-

vien ja Koitajoen rannoilla, yhteensä 17
revii-riä.

Pikkulokki, naurulokki – kierteleji-
itä, ei viitteitä pesinnöistä.

Kalalokki – 12 revii-riä tulkittiin, josta
Ristisuolla 3 ja Koivulammen lähetyvil-
lä 8. Lisäksi kierteleji-
itä.

Harmaalokki – 1 revii-ri Hoikan Kylkei-
sellä ja revii-rittömiä lintuja muualla.

Palokärki – alueella edustava kanta,
havaitimme lintuja 21 revii-rillä. Osa
revii-reistä oli (toki) osittain IBA-alueen
ulkopuolella.

Pohjantikka – havaitimme lintuja vii-
dellä eri osa-alueella yhteensä 12 revii-
rillä. Syväjärven kankaalta lajia ei
löydetty, mutta elinympäristö vaikutti
sopivalta. Linjalaskentojen antama kan-
nanarvio (70 revii-riä, kts. taulukko) on
varmasti selkeä yliarvio. Kolmen revii-
rin keskittymä oli Koivupuron varrella
luonnonpuiston pohjoisosassa, jossa oli
suuri lahoppukeskittymä (mm. majava-
tulvan vuoksi). Vaikka pohjantikkaa ha-
vaittiin pääosin hienoissa vanhan
metsän sirpaleissa, yksi pesä löytyi ke-
lostä taimikon keskellä.

Tervapääsky – yksittäispareja pyöri
muutamilla paikoilla, mm. kelojen ym-
pärillä.

Keltävästäräkki – yllättävänkin vähälu-
kuinen, keskittymät olivat tälläkin lajilla
purojen luhtaisilla alueilla. Varmuudella
havaitimme lintuja 42 eri revii-rillä, lin-
jalaskentojen antama kannanarvio on
190 revii-riä.

Tilhi – yleinen laji, esiintyi myös pikku-
parvissa.

Peukaloinen – lähes kateissa, kaksi re-
viiriä Pampalossa (= Sivakkovaara).

Peukaloinen oli vähissä koko Suomessa vuonna 2012.

Idänuunilintu – lintuja havaittiin 7 reviirillä ja kannanarvioksi tuli 17 reviiriä. Vuonna 2012 Suomessa havaittiin varsin paljon idänuunilintuja.

Tiltaltti – havaitsimme lintuja yhteensä 15 reviirillä. Tiltaltille tyypillisesti esiintyminen oli epäsäännöllistä ja muutamille paikoille keskittynyttä.

Pikkusieppo – oli melko yleinen lintu tuoreissa ja lehtomaisissa vanhoissa kuusikoissa. Selvä keskittymä oli Ala-joen ja Koitajoen yhtymiskohdan tuntumassa, jossa noin 2 neliökilometrin alueella oli 7 laulavaa koirasta. Kyseisellä paikalla metsä on ympäröivää seutua rehevämpää (ja vanhempaa).

Kirjosieppo – paikoin runsain lintu peipon jälkeen. Etenkin Koitajoen varrella kirjosieppojen (ja muidenkin sieppojen) reviiritiheys oli huikea.

Kuukkele – ei havaittu yhtään yksilöä. 1990-luvun puolivälissä kannaksi arvioitiin 20 reviiriä. Viimeiset hajahavainnot alueelta ovat vuodelta 2011. Autiotupien vieraskirjamerkinnot kuukkeleista loppuvat käytännössä noin vuoden 2008 jälkeen.

Pohjansirkku – esiintyi kuin esiintyikin harvakseltaan puustoisilla soilla ja kankaiden reunoilla. Havaitsimme lintuja 8-9 reviireillä. Todellinen kanta oli varmasti suurempi, sillä paljon sopivia alueita jäi tutkimatta. Laji oli laskentojen aikaan myös äärimmäisen hiljainen. Linjalaskentojen antama kannanarvio 40 reviiriä voi olla suuruusluokaltaan oikea.

Kiitokset

BirdLife Suomi kattoi laskentaseurueen matkakulut. Timo Metsänen avusti erilaisissa valmistelusäädöissä. Rajavartiolaitos palautti ystävällisesti rajavyöhykkeen ryteikköön hävinneen kännykän. Keijo Savola kertoi alueen historiasta. Arvo Ohtonen ja Harri Hölttä kartoittivat pienen osa-alueen Hanhisuosta.

Koitajoen IBA-alueen linnusto vuonna 2012. Sarakkeet: A = havaittu reviirimäärä (kartoitusten, hajahavaintojen ja linjalaskentojen tutkimussarkahavaintojen ainutkertaisten reviirihavaintojen summa), on esitetty niiden lajien kohdalla, joiden kaikki havainnot kirjattiin karttaan. B = linjalaskentojen antama kannanarvio Metsähallituksen kuuluvuuskertoimia soveltamalla, mutta joillekin lajeille niitä ei ole sovellettu pienen otoskoon takia. C = tutkimussarkahavaintojen määrä, johon sarakkeen B kannanarvio perustuu. Taulukkoon on koottu lajit, joita alueella havaittiin tai on havaittu aikaisemmissa linnustotutkimuksissa. Katso lisätietoja eri lajeista artikkelin lajikatsausosioista.

Lyhenne	Laji	A	B	C
cygcyg	laulujoutsen	4		
ansfab	metsähanhi	21		
anapen	haapana	3		
anacre	tavi	42		
anapla	sinisorsa	14		
anaacu	jouhisorsa	1		
anacly	lapasorsa	2		
aytful	tukkasotka	0		
buccla	telkkä	18		
meralb	uivelo	1		
mermer	isokoskelo	0		
bonbon	pyy	39	156	8
laglag	riekko	11	121	7
tetrix	teeri	87	188	46
teturo	metso	14	47	2
gavste	kaakkuri	0-1		
gavarc	kuikka	6		
perapi	mehiläishaukka	1-2		
ciraer	ruskosuohaukka	1		
circya	sinisuohaukka	1		
accgen	kanahaukka	2		
accnis	varpushaukka	2-3		
butbut	hiirihaukka	0		
aquchr	maakotka	0		
faltin	tuulihaukka	1		
falves	punajalkahaukka	1		
falcol	ampuhaukka	1		
falsub	nuolihaukka	2		
porpor	luhtahuitti	0		
grugru	kurki	5	8	8
pluapr	kapustarinta	31	74	18
vanvan	töyhtöhyppä	12	12	4
limfal	jänkäsirriäinen	1		
phipug	suokukko	15	14	2
lymmin	jänkäkurppa	0		
galgal	taivaanvuohi	27	24	8
scorus	lehtokurppa	1	23	1

numpha	pikkukuovi	57	92	37
numarq	kuovi	16	14	10
trineb	valkoviklo	54	62	33
trioch	metsäviklo	14	16	5
trigla	liro	36	78	16
acthyp	rantasipi	17		
larmin	pikkulokki	0-1		
larrid	naurulokki	0-2		
larcan	kalalokki	12		
larfus	selkälokki	0		
lararg	harmaalokki	1		
stehir	kalatiira	1-2		
colpal	sepelkyyhky	10	5	2
cuccan	käki	105	82	93
asifla	suopöllö	0		
aegfun	helmipöllö	0		
apuapu	tervapääsky	17	4	3
jyntor	käenpiika	0		
piccan	harmaapäätikka	0		
drymar	palokärki	21	12	7
denmaj	käpytikka	95	218	33
pictri	pohjantikka	12	71	7
alaarv	kiuru	0		
riprrip	törmäpääsky	2		
hirrus	haarapääsky	2		
delurb	räystäspääsky	0		
anttri	metsäkirvinen	1064	230	
antpra	niittykirvinen	19	49	6
motfla	keltävästäräkki	42	190	19
motalb	västäräkki	18	43	4
bomgar	tilhi	51	112	21
trotro	peukaloinen	2		
prumod	rautiainen	12	12	2
erirub	punarinta	254	36	
tarcya	sinipyrstö	0		
phopho	leppälintu	471	112	
saxrub	pensastasku	3	20	3
oenoen	kivitasku	0		
turner	mustarastas	3	25	3
turpil	räkättirastas	6	60	7
turphi	laulurastas	270	63	
turili	punakylkirastas	18	74	13
turvis	kulorastas	45	109	30
acrsch	ruokokerttunen	0		
acrsci	rytikerttunen	1		
acr dum	viitakerttunen	0		
hipict	kultarinta	0		
sylatr	mustapääkerttu	1		
sylbor	lehtokerttu	12	59	9

sylcur	hernekerttu	19	64	9
sylcom	pensaskerttu	1		
phydes	idänuunilintu	7	17	2
phybor	lapinuunilintu	0		
physib	sirittäjä	27	90	12
phycol	tiltalti	15	30	6
phylus	pajulintu	638	125	
regreg	hippiäinen	480	41	
musstr	harmaasieppo	878	59	
ficpar	pikkusieppo	22	45	6
fichyp	kirjosieppo	617	95	
parmon	hömötiainen	18	55	5
parcri	töyhtötiainen	31	196	15
parcae	sinitiainen	2		
parmaj	talitiainen	674	75	
cerfam	puukiipijä	30	142	11
lancol	pikkulepinkäinen	2	12	1
lanexc	isolepinkäinen o			
gargla	närhi	3		
perinf	kuukkeli	0		
cornix	varis	10	12	6
corrax	korppi	8	10	9
fricoe	peippo	2241	353	
frimon	järripeippo	26	69	13
carchl	viherpeippo	1	9	1
carspi	vihervarpunen	491	93	
carnea	urpiainen	1		
loxleu	kirjosiipikäpylintu	2	6	1
loxcur+sp	pikkukäpylintu		240	47
loxpyt	isokäpylintu	2	11	1
carery	punavarpunen 1	5	1	
pyrpyr	punatulkku	22	50	8
embcit	keltasirkku	1		
embrus	pohjansirkku	9	40	3
embsch	pajusirkku	24	81	10

Tilhet lintulautavieraina

Hannu Huuskonen

Tilhienvierailu ruokintapaikoilla ei ole mitenkään tavatonta: usein parvi laskeutuu ensiksi lähipuihin ja sitten osa linnuista laskeutuu maahan nokkimaan joko laudalta tipahtaneita siemeniä tai laudan alle kertyneitä ulosteita. Näin toimi aluksi tammi-helmikuussa 2012 Joensuun Nolja-kassakin ruokintapaikalleni löytänyt noin 50-60 tilhen parvi. Ruokintapaikalla oli tarjolla kuorittuja auringonkukansiemeniä automaatissa, murskattuja maapähkinöitä erillisessä metalliverkkopallossa sekä talipalloja. Pian linnut kuitenkin hoksasivat varsinaisen ruoan lähteen ja alkoivat käydä syömässä myös suoraan automaatista - aluksi vain muutaman yksilön voimin, mutta pian jopa useampi kymmenen lintua oli yrittämässä yhtäaikaista ahtautumista automaatin herkkujen ääreen. Jotkin yksilöt napsivat evääkseen myös murskattua maapähkinää. Tätä kirjoittaessani

(23.2.2012) tilhet ovat vierailleet päivittäin ruokinnalla noin kolmen viikon ajan. Uskon, että automaatissa olevat kuoritut auringonkukansiemenet ovat juuri se syy tällaiseen käyttäytymiseen. Ainakaan koskaan kuorellisia siemeniä syöttäessäni en ole tällaiseen ilmiöön törmännyt. Melkoinen ”hunnilauma” tuo automaatille pölähtävä parvi kyllä on ja siemenet katoavat melkoista kyytiä lintujen suihin. Pienemmät linnut joutuvat usein seuramaan tilhienvierailusta vähin äänin sivusta, kuten kuvassakin kurkistava sinetitintti tekee automaatin varren ja talipallojen välistä. Pikkulintujen onneksi tilhet näyttävät vierailevan ruokinnalla useimmiten heti aamusta ja toisen kerran iltapäivän viime tunteina. Muun ajan ne ruokintapaikalle kertyneiden ulosteiden perusteella ovat alueella runsaana esiintyvien koristearonioiden marjojen perässä.

Tilhiä. Kuva Hannu Huuskonen.

Pohjois-Karjalan kuukausikisa – lokakuu 2011

Urho Paakkunainen

Vuoden 2011 kuukausikisa oli järjestyksessään yhdistyksemme kymmenes peräkkäinen kuukausikisa. Seuraavassa kisatulokset ja kisailijoiden tunnelmakuvauksia.

Lokakuu on syksyn yksi pimeimmistä kuukausista – ainakin jos lunta ei ole maassa. Kuukauden alussa lämpötila keikkui vielä +10 celsiusasteen kieppeillä. Pikkuhiljaa ilma alkoi viiletä. Pakkasen puolella oltiin puolessa välissä kuukautta. Ensi lumi tuli 19.10. Joensuussa, mikä suli kuitenkin nopeasti pois. Loppu kuukausi vietettiin sitten pikkuisen nollan yläpuolella. Vettä ropisi kuukauden aikana syksyiseen tapaan – riittävästi. Lintujen syysmuutto lokakuussa on kääntynyt loppusuoralle. Mutta harvinaisuuksien poimiminen joukosta onkin sitten helpompaa, kun lintujen lukumäärät ovat vähäisiä.

Yleisesti voidaan tälläkin kertaa todeta, että kisatunnelma innoitti tarkkailemaan luontoa tarkemmin. Ja näin löytyi myös hyviä havaintoja.

Kisaan ilmoittautui kaiken kaikkiaan 19 miespuolista jäsentämme. Kuitenkin niin, että lopulta 17 ilmoitti tuloksensa. ”Pera” eli Pertti Mähönen teki sen taas. Onnittelut Peralle voitosta ja huikeasta tuloksesta. Muiden kärkisijoitusten osalta oli paljon tiukempaa. Onnittelut hopealle ja pronssille sijoittuneille Arille ja Arville.

Kisan kokonaislajimääräksi muodostui 131. Kaikki kisailijat havaitsivat 20 lajia (15,3%), mm. laulujoutsen, sinisorsa ja

kalalokki – vain muutamat lajit mainittuna. Ässiä tuli reippaanlaisesti. Perallekin tuli täten huikeasta suorituksesta huolimatta jokunen ”ohilaukaus”.

Kisan ässät (10 lajia):

Sääksi (Osmo Heikkala)
Töyhtöhyppä (Toni Nurmi)
Isovesipääsky (Ari Parviainen)
Lehtopöllö (Hannu Kivivuori)
Mustaleppälintu (Harri Kontkanen)
Metsäkirvinen (Pertti Mähönen)
Taigauunilintu (Hannu Kauhanen)
Mustavaris (Pertti Tolvanen)
Tundraurpiainen (Ari Latja)
Pohjansirkku (Hannu Kivivuori)

Harvinaisuudet ovat monen kisan suola. Niin nytkin. Seuraavassa ruhtinaallinen harvinaisuuslista: tiiralokki, isovesipääsky, mustaleppälintu, pikku-uikku, pikkukajava ja taigauunilintu.

Tiiralokki oli kuukauden ehdoton MEGALAJI. Sen onnistui löytämään Harri Kontkanen. Nopea tiedotus takasi sen, että kuusi muutakin kisailijaa onnistui sen näkemään. Lintu oli noin yhden tunnin havaittavissa Kontiolahden Häikkänniemen edustalla. Harri löysi myös mustaleppälinnun Joensuun Linnunlahden raviradalta, mutta tätä lajia eivät muut löytäneet enää havaintopaikalta. Ari Parviainen onnistui näkemään isovesipääskyn Kiteellä Kiteenjärvellä. Tätkään lajia eivät muut kisailijat hyvästä yrityksestä huolimatta enää nähneet. Isovesipääsky kuului ilman muuta myös ”aatelistoon” lokakisan lajilistalla.

Mielestäni muita pikkukivoja havaintoja olivat: lapintiainen, taviokuurna, riekko, nokkavarpunen, viirupöllö, hiiripöllö, valkoselkätikka, pähkinänakkeli, fasaani ja tylli.

Lapintiaisella oli kuun alkupuolella pientä vaelluksen poikasta, joka tyrehtyi kuitenkin aika nopeasti. Myös taviokuurnia alkoi tippua pohjoisesta maakuntaamme. Ensimmäiset havainnot tulivat luonnollisesti Lieksasta. Sitten myös etelämmästä osaa maakuntaa. Viirupöllö havaittiin mm. Joensuun kaupungin taajama-alueella useassa paikassa. Ilmeisesti ko. yksilö törmäsi sitten lopulta ikkunaan Penttilässä ja menehtyi. Valkoselkätikka ja pähkinänakkeli piti olla varmoja lajeja Joensuun Noljakassa, Suiston koivikossa. Mutta jostain syystä ko. lajit onnistuivat piileskelemään alueella niin hyvin, että ainoastaan yksittäisinä päivinä niitä siellä havaittiin. Fasaaneja ilmaantui muutamaksi päiväksi Joensuun Pilkon pelloille. Fasaania ei oltu kisavuonna havaittu näin lähellä Joensuun keskustaa. Nyt niitä sai ihailla peräti kolmen yksilön kera lokakisassa.

Keskeiset lintupaikat

Kontiolahden Häikänniemi kai on nimettävä lokakisan parhaaksi tai ainakin erinomaiseksi tarkkailupaikaksi. Siellä oli mahdollista nähdä tiiralokin lisäksi keskeisimmät vesilinnut, kuten myös petolintuja ja pikkulintulajejakin.

Luonnollisesti Keski-Karjalan useat tarkkailupaikat olivat tärkeässä roolissa, kuten: Kiteenjärvi & Päätyeenlahti, Tohmajärven Peijonniemenlahti & Tammalahti & Värtsilän Sääperi.

Lieksalaisilla kisailijoilla näytti olleen varsinaisen kaupungin taajaman lisäksi useita vaaramaisemakohteita tarkkailu-

pisteinä.

Elämyksiä ja tunnelmia

Osmo Heikkala

Lopullinen pinnamääräni lokakuulta oli 82. Varsinaisia linturetkiä tuli tehtyä erittäin vähän. Pari eka viikkoa olin kylä maastossa, mutten lintujen perässä. Sieltäkin tuli kyllä hyviä lajeja työn ohessa, mm. kangaskiuru. Syyslomaviikolla olinkin reissussa väärässä maakunnassa, Lapissa. Siihen nähden lienee syytä olla tyytyväinen lajimäärään.

Hannu Kauhanen

Lajimääräni on vaatimaton 75. Paras oma havaintoni on 1.10. Enossa näkemäni taigauunilintu ja kuukauden paras laji tietysti bongattu tiiralokki. Yhtään kahlaajaa en nähnyt eikä yhtään pöllökään sattunut kohdalle. Retkeilin suhteellisen leppoisasti enkä bongannut tiiralokkia lukuun ottamatta mitään.

Harri Kontkanen

Mukavaa oli vaikka pintojen tulo hyytyi loppuvaiheessa eikä satonen mennyt-kään rikki.

Pertti Mähönen

Täysillä liikkeellä heti alusta. Sitten tuli stoppi, jouduin sairaalaan muutamaksi päiväksi. Loppukuusta taas leikissä mukana. Parhaat lajit pikku-uikku ja tiiralokki. Puutteita pähkinänakkeli ja fasaani.

Urho Paakkunainen

Lajimääräni oli 92. Tavoitteenani oli 100, josta jäin hieman. Retkeilin Joensuun Noljakan lisäksi erityisesti Kontiolahden Selkien harjanteen takametsissä ja Joensuun Kiihtelysvaaran Keskijärvellä. Lisäksi pari reissua tuli tehtyä Kontiolahden Häikänniemeen. Kävin myös kerran Kiteellä ja Tohmajärvellä kuukauden alussa. Kuukkelit kävin poimimassa Liperin Haapavaarasta. Lisäksi tein kisan innoittamana ensi visiitin

Patvinsuolle. Parhaimpina lajeina olivat tiiralokki, lapintiainen ja kuukkel. Myös se, että pääsin näkemään pyitä useasti, oli hieno kokemus. Sitä vastoin metso ei kovasta yrityksestä huolimatta tullut kuukauden aikana eteen – vasta marraskuun puolella näin metson vuodariksiin. Myös suurina puutteina on pidettävä sepelkyyhkyn ja kiurun jäämistä listaltani.

Ari Parviainen

Jälleen oli tuloksena varsin mukavia havaintoja alkaen tiiralokista! Kyllä kisailu kannattaa. Ainakin oma retkeilyni lisääntyi taatusti useita satoja prosentteja.

Hannu Piironen

Eipä tässä hurraamista, kun päivät tulivat oltua sisällä. Suurin osa havainnoista on kotoa ja osa auton ikkunasta ja Joensuuun kadulta. En käynyt kertaakaan lintuja katsomassa ja sen huomaa. Ulkona oleminen jäi vähiin, kun ei ollut aikaa. 33 lajia saa jo talvikuukautena kasaan, jos hieman retkeilee. Joukossa oli vain 10 muuttolintulajia ja loput tavallisia talvilintuja. Tärkeintä olikin osallistuminen.

Reijo Ruokonen

Pohjois-Karjalassa vietettävistä viikonlopuista lokakuussa hukkaantui pari ulkomaanmatkojen vuoksi ja vähäinen vapaa-aika kului syystöiden merkeissä. Varsinaisia linturetkiä – oikein tosissaan – ei tullut tehtyä yhtään. Muutama pieni pyörähdys muun matkan ohessa joitakin ”varmoja” lajeja hakien. Pääosa lajeista tuli kokoon ihan pihapinnoina mökillä ja kalareissuilla järvellä sekä pönttöjen puhdistuskierroksilla. Kiva, että kisa on. Muutoin ei taitaisi tulla kirjattua muuta kuin vuosipinnalajit.

Leo Tarvainen

Havikseja tuli surkean vähän, mutta osanotto tärkein.

Pertti Tolvanen

Näihin kuukausikisoihin toivoisin sellaista radikaalia muutosta että hiljaiset kuukaudet (marras-, joul-, tammi-, helmi- ja maaliskuu) poistettaisiin kokonaan kisasta. Talvikuukausina tulee ylimääräisiä kilometrejä, kun kisailijat ajavat ympäri maakuntaa sulapaikoista ja ruokinnoilta lintuja etsien. Joskus on ollut jossakin yhteydessä puhetta että näin myös hiljaisina aikoina tulisi retkeilyä. Innokkaimmat lintuharrastajat retkeilevät joka tapauksessa onko kisa vai ei.

Kuukausikisan jatko

Vuonna 2012 kisaillaan maaliskuussa. Maaliskuu on eka kevätkuukausi. Kuukauden alussa pöllöretket ovat keino viirtäytyä kisatunnelmaan. Loppukuussa sitten painopiste siirtyy kevätmuuton alkusävelten seuraamiseen.

Kiitokset kaikille kisailijoille!

Kirjallisuus

Lindblom K. 2004 Pohjois-Karjalan kuukausikisat – lajilistausta kesinä 2002 & 2003. Siipirikko 31 (3): 23-31.

Paakkunainen U. 2005 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – helmikuu 2004 ja tammi-kuu 2005. Siipirikko 32 (4): 21-24.

Paakkunainen U. 2006 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – syyskuu 2006. Siipirikko 33 (2): 20-23.

Paakkunainen U. 2008 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – marraskuu 2007. Siipirikko 35 (3): 19-25.

Paakkunainen U. 2008 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – toukokuu 2008. Siipirikko 35 (3): 26-29.

Paakkunainen U. 2010 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – joulukuu 2009. Siipirikko 37 (4): 7-20.

Paakkunainen U. 2010 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – elokuu 2010. Siipirikko 37 (4): 21-30.

Pohjois-Karjalan kuukausikisa – maaliskuu 2012

Urho Paakkunainen

Maaliskisa oli järjestyksessään yhdistyksemme yhdestoista peräkkäinen kuukausikisa. Seuraavassa kisan tulostiedot ja muutamien kisailijoiden ajatuksia kisasta.

Kisasää sisälsi aurinkoisia kevätpäiviä, jolloin päästiin iltapäivisin plussan puolellekin. Kuukauden alussa näytti sisältä että kevät saattaisi edetä nopeastikin. Mm. harmaalokkeja alkoi saapua ajoissa, kuten myös laulujoutsenia. Mutta sitten tulikin yllättäen yöpakkasjakso (jopa -20C) kuukauden toiselle puoliskolle. Yöpakkasia jatkuikin sitten huhtikuun puolelle ja kevätmuutto oli pysähdyksissä pitkälle huhtikuun puolelle.

Tässäkin kuukausikisassa tunnelma näytti olevan varsin innostunut. Havaintoja tihkui tiiraan tasaiseen tahtiin.

Kisa oli äärettömän tasainen kärjen osalta. Lisäksi sijat 8-10, 12-13 ja 15-16 jaettiin viimeisen lajin havaintohetken perusteella. Voiton vei Tuomo. Onnittelet hänelle ansiokkaasta saavutuksesta. Ja onnittelet myös muille mitalisteille Arvolle ja Hannulle. Kaikki mitalistit ylittivät 60 lajin rajan.

Kisan ”rasituksen” jaksoi loppuun saakka 17 kisailijaa (2 keskeytti). Pirita edusti kunniakkaasti naislintuharrastajia ja samalla myös Latja-suvun lintukisaperinteitä.

Havaitsimme kisassa kaikkiaan 76 lajia. Näistä kaikki saivat havislistaansa 17 la-

jia (22,4%), mm. laulujoutsen. Kokonaislajimäärää voidaan pitää jokseenkin vaatimattomana. Ainakin jos lukua vertaa esimerkiksi tammikisassa 2005 saavutettuun kokonaislajimäärään 72. Onhan nimittäin niin, että maaliskuussa on jo kevätmuuttajia saapunut maiseen jonkun verran.

Kisan ässät (6 kpl):

Kaulushaikara (Lassi Vänskä)
Ampuhaukka (Hannu Kauhanen)
Uuttukyyhky (Lassi Vänskä)
Sepelkyyhky (Petri Palviainen)
Sarvipöllö (Hannu Kivivuori)
Taviokuurna (Lassi Vänskä)

Mielenkiintoista on havaita, että kisan voittaja ei saanut yhtään ässää. Mutta kun mainitaan lisäksi seuraavat kolme lajia (lähes ässiä), niin näissä havainnoissa Tuomo on toisena kisailijana kaikissa mukana:

Metsähanhi (Tuomo Eronen ja Hannu Kivivuori)
Metso (Tuomo Eronen ja Pirita Latja)
Pohjantikka (Tuomo Eronen ja Hannu Kivivuori)

Mikä olisi kisan yllättävin tai muuten erikoisin havainto?

Tällä kertaa valinta on suhteellisen vaikea. Ässistä kaulushaikara lienee yksi erikoisimmista ja täten kisassa yllättävä havainto. Lisäksi nostaisin Harri Höltän havaitseman riekon erikoisena havaintona esiin. Hänhän näki linnun Höytiäi-

sen kanavan Suistolla 13.3. Itse sain sen näkökenttääni vasta huhtikuun puolella. Maaliskisapiste jäi siis saamatta. Suistolla ei ole tavattu riekkoja monestikaan viimeisen 10 vuodenaikana. Minun muistini mukaan kyseessä on toinen havainto Suistolta 2000-luvulta.

Pöllöjä havaittiin kohtuullisesti. Seitsemän eri lajia – vain suopöllö ja tunturipöllö jäivät listalta pois. Normaalit kanalinnut ja tikat tulivat kaikki havaituksi, joskin ei kaikkien listoille. Hippiäisiä ei ollut paljoa liikkeellä, sitä vastoin puukiipijöitä näkyi ja lauluakin kuului eritoten loppukuusta useassa paikassa. Itse en meinannut havaita töyhtötiäistä sitten ollenkaan. Lopulta se kuitenkin lauloi ja näkyi Noljakan Koivuvaarassa. Tämä havainto esimerkkinä siitä, että ”tavanomaisenkin” lajin kanssa saattaa mennä aikaa ennen kuin sen napsahtaa havintolistalle.

Keskeiset lintupaikat

Liperin Viinijärven Taipaleenjoki, Joensuu Kuhasalo, Höytiäisen kanavan suisto ja Karsikon sula olivat monelle kisan keskeiset retkikohteet. Myös Keski-Karjalan perinteiset lintupaikat olivat listoilla, mutta em. paikat olivat tällä kertaa erityisesti ”merkattuja” retkiä. Viinijärvellä pitivät talvehtimispaikansa mm. pikku-uikku ja uivelo. Nämä lajit osoittautuivat kuitenkin hankaliksi saada listoille ihme ja kyllä! Monet näkivät ne vasta useamman retken jälkeen. Ja mm. allekirjoittanut ei niitä havainnut ollenkaan maaliskuun aikana. Suistolla olivat kohteena mm. pähkinänakkeli ja valkoselkätikka sekä isolepinkäinenkin. Nämäkään eivät ”antautuneet” helpolla kaikille. Nakkelin havaitsi vain kolme kisailijaa. Kuhasalossa talvehti punarinta, jonka allekirjoittanut löysi jo EkaEka-kisassa. Lisäksi paikalle jäivät pitemmäksikin ajaksi lapinpöllö ja viirupöllö. Näistä viirupöllö

ilmeisesti kuoli nälkään kisan aikana. Karsikon sula keräsi sitten muuttavia lokkeja ja vesiäisiäkin kuukauden loppupuolella. Mainittakoon, että paikalla havaittiin isolokki 29.3. Kukaan kisailijoista ei sitä kuitenkaan nähnyt.

Elämyksiä ja tunnelmia

Tuomo Eronen

Omasta näkökulmastani tämä kylmä ja vähälajinen maaliskuu sopi minulle paremmin, sillä Tiirankin kautta pysyi koko ajan hyvin lintutilanteen tasalla. Ainakin tyyntä pöllökeliä oli riittävästi. Ja Keski-Karjalan metsälintumaraton petراسi mukavasti lopuksi pahimpia puutteita.

Jukka Heikkinen

Maaliskisa aktivoi liikkumaan. Viime vuonna ensimmäiset kirjatut havainnot vasta 7.4. lähtien! Yritin jopa pikku-uikun bongausta kaksi kertaa, mutta huonolla tuloksella. Järjestin lisäksi yhden lintupäivän to 29.3.: uimasalmi, taipaleenjoki ja kolosseumi. Aamulla lähtiesä lieksassa lumisadetta, näkyvyys n. 500m. arvelin, että johan kelin keksi. Onneksi uimaharjussa sää oli selkeämpää. Mutta kohta enon aseman liepeillä näkyvyys enää n.100m. Viinijärvellä vierähti puolitoista tuntia, muttei uikua. Sitten oli mielenkiintoinen Höytiäisen suiston lumikävely. En ole aiemmin käynyt kolosseumilla ja se kostaantui. Vetävintä polkua kävellessä rantautuminen oli n. 1km Kuopiontien eteläpuolella, tornista ei mitään havaintoa. Päättelemällä etelään ja sieltä puskiensa takaa torni häämötti kilometrin päässä. Puolikantaa lumiuraa pitkin viimein tornilla. Tulipahan käytyä, lokit jossakin kaukana pyhäselän jäällä. Paluumatkalla huomio, että harhautuminen oli tapahtunut mökkiristeyksessä. Lieksassa retket lähinnä viikonloppuisin.

Urho Paakkunainen

Lajimääräni oli 46. Tavoitetta ei minulla tässä kisassa oikeastaan ollut. Laji lajilta keräsin pisteet. Aloitin eka päivänä Viinijärveltä ja kohdelajit uivelo ja pikku-uikku eivät näkyneet. Kävin vielä toistamiseenkin paikalla kuukauden aikana yhtä hyvällä menestyksellä. Kuitenkin havaitsin Viinijärveltä kanahaukan ja faasaanin. Jotteri reissut menneet ihan hukkaan. Suistolta sain valkoselkätikkaparin hetimmiten kuukauden alkupäivinä kuten myös isolepinkäisen. Sitä vastoin nakkeli tuotti töitä. Vasta ties miten mones kerta lie ollutkaan, kun nakkeli oli hetken Suiston koivikossa näkyvissä. Samalla reissulla havaitsin myös itselleni kisassa vaikeasti löydettävän töyhtötiaisen. Kusahaalossa tuli käytyä kolmesti kuukauden aikana. Joka kerta jotain uuttakin tuli nähtyä: kuusitiainen punarinta, lapinpöllö jne. Varsinaisia pöllöretkiä en tehnyt. Paras havainto lienee ollut nakkeli ja keskeiset puutteet pikku-uikku ja uivelo.

Hannu Piironen

Tulos 28 lajia, joista kotoa periaatteessa ikkunapinnana (avoin/ kuulohavainnot) olisi saanut 22. Loput 6 Joensuusta. Parhaimmat kotipinnat olivat yhtenä päivänä 4 kertaa rasvapötköllä käynyt harmaapäätikkanaaras, josta sain videotakin (tuli viheltämällä) ja 4:nä päivänä käynyt isolepinkäinen sekä kerran 1 tilhi.

Kuukausikisan jatko

Vuonna 2013 kisailaan huhtikuussa. Kisa tulee olemaan historiallinen. Tuolloin on käyty kaikki kalenterikuukaudet läpi – 12 vuotta on kisa käyty. Huhtikuu on myös kevätmuuton kannalta ilmeisesti se kaikkein antoisin. Tuolloin maakuntaamme saapuu runsaasti lajeja lyhyellä ajalla. On odotettavissa siis mielenkiintoinen kisa.

KIITOKSET kanssakisailijoille!

Kirjallisuus

Lindblom K. 2004 Pohjois-Karjalan kuukausikisat – lajilistausta kesinä 2002 & 2003. Siipirikko 31 (3): 23-31.
Paakkunainen U. 2005 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – helmikuu 2004 ja tammi-kuu 2005. Siipirikko 32 (4): 21-24.
Paakkunainen U. 2006 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – syyskuu 2006. Siipirikko 33 (2): 20-23.
Paakkunainen U. 2008 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – marraskuu 2007. Siipirikko 35 (3): 19-25.
Paakkunainen U. 2008 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – toukokuu 2008. Siipirikko 35 (3): 26-29.
Paakkunainen U. 2010 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – joulukuu 2009. Siipirikko 37 (4): 7-20.
Paakkunainen U. 2010 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – elokuu 2010. Siipirikko 37 (4): 21-30.
Paakkunainen U. 2011 Pohjois-Karjalan kuukausikisa – lokakuu 2011. Siipirikko 38 (4): 27-29.

Selkälokki on vuoden laji 2013

Selkälokki on valittu BirdLife Suomen vuoden lajiksi 2013. Selkälokkivuoden merkeissä voi ottaa yhteyttä Risto Juvasteeseen (puh. 050-3676167 tai risto@juvaste.fi). Suunnitellaan Pohjois-Karjalan selkälokkilaskennat yhdessä. Myös pesimätiedot pienemmillä järvillä ovat tärkeitä. Kuka laskisi esimerkiksi Onkamojärven, Ruunaan tai

Ilomansin järviä? Jos pesintöjä havaitaan, niin myös pesintöjen onnistumistiedot (lentoaikasten tai isojen poikasten määrä/osuus) ovat tärkeitä. Pohjois-Karjalan selkälokkitilanteesta tarkemmin Siipirikossa 2/2011 (s.14-15).

Tämä selkälokki on kuvattu Hauhon Iso-Roineen väyläviitalta, viittojen rengaslinnut ovat yleensä rohkeita. Jouko Astor rengasti sen aikuisena peltopyynnillä kuvauspaikan läheltä 20/7/2006, mutta se on nähty Tarasteen kaatopaikalla vain kahdesti (17/4/2009 ja 30/7/2010). Kaikki Hauhon selkälokit eivät käy kaatopaikalla pesimäaikaan, vaikka jotkut päivittäin.

lintukirjat, kiikarit, kaukoputket, jalustat, äänitteet asiantuntemuksella

Avoimna Ma 11.00-17.00, Ti-Pe 11.00-17.30
Koetilantie 1 B 5, 00790 Helsinki, puh. 09-386 7856
lintuvaruste@birdlife.fi, www.birdlife.fi/lintuvaruste

 Lintuvaruste

Ostamalla Lintuvarusteesta tuet samalla lintujen- ja luonnonsuojelusta

TESTI-
MENESTYJÄ!

HAWKE
SPORT OPTICS

**FRONTIER
ED -SARJA**

"Ihmeikkari Kivasta"

ED-linsien ansiosta kiikarissa on väriltä ja kontrastin kuva. Kevyt ja avoin magnesiumrunko takaa miellyttävän käyttökäytön. Tyypittöinen

kiikari on vesitiivis ja valmis kaikkiin olosuhteisiin

- "3,5 Optical rating" ja "9,5 value for money" Birdwatching / Voop

Berlebach®
PUUJALUSTAT

- Valmistettu jo sadan vuoden ajan
- Lämpimät ja värindämmät puujalustat kaukupuoli- ja videokäyttöön.
- Yksinkertainen rakenne takaa pitkän käyttöiän
- Tähtuu viisi vuotta

 FOTO FENNICA

FOTO FENNICA OY / ITÄMERENKATU 16, 00180 HELSINKI
PUH. 6859 0800 / MAAHANTUONTI JA MYYNTI